

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS DOM

Mål nr
1846-20

meddelad i Stockholm den 11 november 2020

KLAGANDE
AA

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE
Kammarrätten i Göteborgs dom den 26 mars 2020 i mål nr 66-20

SAKEN
Rätt att ta del av allmän handling

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta förvaltningsdomstolen upphäver underinstansernas avgöranden och visar målet åter till överförmyndaren för fortsatt handläggning.

BAKGRUND

1. Var och en har rätt att hos myndigheter ta del av allmänna handlingar förutsatt att uppgifterna i dem inte omfattas av sekretess.
2. Sekretess till skydd för en enskild gäller normalt inte i förhållande till honom eller henne själv. Sådan sekretess kan också hävas av den enskilde.

Dok.Id 227858

Postadress
Box 2293
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls torg 13

Telefon
08-561 676 00
E-post:
hogstaforvaltningsdomstolen@dom.se
www.hogstaforvaltningsdomstolen.se

Telefax

Expeditionstid
måndag–fredag
09:00–12:00
13:00–16:00

DOM

Mål nr
1846-20

3. Hos överförmyndare gäller sekretess i ärenden enligt föräldrabalken för uppgift om enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde lider skada eller men. Enligt en s.k. sekretessbrytande bestämmelse hindrar sekretessen dock inte att en viss krets av personer som anges i föräldrabalken, bl.a. den som har förvaltare samt dennes make eller sambo och närmaste släktingar, får ta del av handlingar som rör ett ställföreträdarskap och som förvaras hos överförmyndaren.
4. AA är förordnad som förvaltare för en person. I denna egenskap begärde han hos överförmyndaren i Uddevalla kommun att få ta del av en tidigare förvaltares redogörelse för utfört uppdrag avseende huvudmannen. Överförmyndaren avslög begäran. Beslutet motiverades med att som enskild i den aktuella sekretessbestämmelsens mening räknas även förvaltare, vilket innebär att sekretessen gäller till skydd också för en tidigare förvaltares personliga och ekonomiska förhållanden. Enligt överförmyndaren stod det inte klart att uppgifterna kunde lämnas ut utan att någon enskild lider skada eller men. AA kunde inte heller få ta del av uppgifterna med stöd av den sekretessbrytande bestämmelsen.
5. AA överklagade till Kammarrätten i Göteborg som avslög överklagandet. Kammarrätten anslöt sig till överförmyndarens bedömning att det inte stod klart att uppgifterna kunde lämnas ut till AA utan att någon enskild lider skada eller men. Vad gäller den sekretessbrytande bestämmelsen uttalade kammarrätten att AA till följd av sitt uppdrag som förvaltare inte kan anses tillhöra den krets av personer som med stöd av den bestämmelsen har rätt att få ta del av handlingarna. Uppgifterna kunde därför inte heller med stöd av den sekretessbrytande bestämmelsen lämnas ut till honom.

YRKANDEN M.M.

6. AA vidhåller sin begäran och anför följande. En enskild som har en förvaltare har en oinskränkt rätt att ta del av samtliga handlingar kring ställföreträdarskapet hos överförmyndaren. Han begär i egenskap av förvaltare att få ta del

DOM

Mål nr
1846-20

av handlingarna för sin huvudmans räkning. Huvudmannen klarar varken av att begära ut eller att läsa handlingarna. I hans uppdrag som förvaltare ingår att hjälpa huvudmannen med detta.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET

Frågan i målet

7. Frågan i målet är om en förvaltare har rätt att för huvudmannens räkning ta del av uppgifter som rör ställföreträdarskapet och som omfattas av sekretess.

Rättslig reglering m.m.

8. Rätten får, enligt 11 kap. 7 § första stycket föräldrabalken, besluta att anordna förvaltarskap om någon på grund av sjukdom, psykisk störning, försvagat hälsotillstånd eller liknande förhållande är ur stånd att vårda sig eller sin egendom. Enligt andra stycket ska förvaltaruppdraget anpassas till den enskildes behov i varje särskilt fall. Av 9 § första stycket framgår att förvaltaren inom ramen för förvaltaruppdraget ensam har rådighet över den enskildes egendom och företräder honom eller henne i alla angelägenheter som omfattas av uppdraget.
9. Enligt 32 kap. 4 § första stycket offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) gäller sekretess hos överförmyndare i ärende enligt föräldrabalken för uppgift om en enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde lider skada eller men. I 5 § finns en sekretessbrytande bestämmelse som anger att sekretessen enligt 4 § inte hindrar att uppgift lämnas till en enskild enligt vad som föreskrivs i föräldrabalken.
10. I 16 kap. 7 § föräldrabalken anges att den som har god man eller förvaltare har rätt att ta del av de handlingar som rör ställföreträdarskapet och som förvaras hos överförmyndaren. En sådan rätt har också den enskildes make eller sambo och närmaste släktingar. Av rättsfallet RÅ 1991 ref. 23 framgår att bestämmelsen ska

ses som ett komplement till gällande sekretessregler och att ett beslut i frågan om handlingar ska lämnas ut enligt lagrummet ska betraktas som ett sådant beslut som kan överklagas enligt bestämmelserna i offentlighets- och sekretesslagen.

11. Enligt 12 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen gäller sekretess till skydd för en enskild inte i förhållande till den enskilde själv, om inte annat anges. Enligt 2 § första stycket kan en enskild helt eller delvis häva sekretess som gäller till skydd för honom eller henne, om inte annat anges.

Högsta förvaltningsdomstolens bedömning

12. Sekretess hos överförmyndare gäller med ett omvänt skaderekvisit vilket innebär att det råder en presumtion för sekretess. Sekretessen är avsedd att skydda både den som har förvaltare och förvaltaren (RÅ 1992 not. 331, RÅ 1993 not. 710 och prop. 2013/14:225 s. 38). Den som har förvaltare har dock rätt att med stöd av den sekretessbrytande bestämmelsen i 32 kap. 5 § offentlighets- och sekretesslagen samt 16 kap. 7 § föräldrabalken ta del av de handlingar som rör ställföreträderskapet och som förvaras hos överförmyndaren. Detsamma gäller den enskildes make eller sambo och närmaste släktingar.
13. AA anser att han i egenskap av förvaltare har samma rätt som sin huvudman att med stöd av den sekretessbrytande bestämmelsen ta del av de aktuella handlingarna.
14. En förvaltare omfattas inte av den krets av personer som anges i 16 kap. 7 § föräldrabalken. Frågan är om AA ändå har rätt att få ta del av handlingarna.
15. I rättsfallet RÅ 1999 ref. 38 fann Högsta förvaltningsdomstolen att en god man kunde få ut kopior av huvudmannens deklARATIONER då huvudmannen på grund av sitt hälsotillstånd själv varken kunde begära ut dem eller efterge den sekretess som gällde till skydd för honom. I rättsfallet gjordes en jämförelse med vad som gäller

för förvaltare. Högsta förvaltningsdomstolen ansåg – mot bakgrund av att en förvaltare enligt 11 kap. 9 § föräldrabalken inom ramen för sitt uppdrag ensam har rådighet över den enskildes egendom och företräder denne i alla angelägenheter som omfattas av uppdraget – att det i förvaltaruppdraget i förekommande fall får anses ingå även möjligheten att få ta del av huvudmannens deklARATIONER. Domstolen hänvisade därvid till bestämmelserna om att sekretess till skydd för en enskild inte gäller i förhållande till den enskilde själv och att den enskilde även kan häva sekretess som gäller till skydd för honom eller henne, se numera 12 kap. 1 och 2 §§ offentlighets- och sekretesslagen.

16. Situationen i det nu aktuella målet motsvarar den i 1999 års fall på så sätt att sekretessen, enligt 32 kap. 5 § offentlighets- och sekretesslagen och 16 kap. 7 § föräldrabalken, inte gäller i förhållande till huvudmannen själv. Huvudmannen kan också, enligt 12 kap. 2 § offentlighets- och sekretesslagen, häva sekretess som gäller till skydd för honom eller henne. Enligt Högsta förvaltningsdomstolens bedömning får därmed, på motsvarande sätt som i 1999 års fall, en förvaltare i egenskap av företrädare för en person som själv varken kan begära ut handlingar från överförmyndaren eller häva sekretessen, anses ha rätt att ta del av uppgifter som omfattas av sekretess till skydd för huvudmannen. Som förutsättning gäller att uppgifterna rör ställföreträdarskapet och att de behövs för att förvaltaren ska kunna fullgöra sitt uppdrag.
17. Sekretessen enligt 32 kap. 4 § offentlighets- och sekretesslagen gäller dock som nämnts inte bara till skydd för den som har förvaltare utan också till skydd för tidigare och nuvarande förvaltare. Sådana uppgifter har den som har förvaltare rätt att få ta del av med stöd av 32 kap. 5 § offentlighets- och sekretesslagen och 16 kap. 7 § föräldrabalken. En förvaltare har dock inte rätt att få ta del av uppgifter avseende en tidigare förvaltare eftersom huvudmannen enligt 12 kap. 2 § offentlighets- och sekretesslagen inte under några förhållanden kan disponera över sekretess till skydd för någon annan än sig själv. Eftersom en huvudman således inte kan häva sekretess som gäller till skydd för en tidigare förvaltare kan inte

DOM

Mål nr
1846-20

heller en nuvarande förvaltare i egenskap av företrädare för huvudmannen få ta del av sådana uppgifter.

18. AA har alltså inte rätt att få ta del av uppgifter som omfattas av sekretess till skydd för den tidigare förvaltaren. Däremot har han under de i punkt 16 angivna förutsättningarna rätt att få ta del av uppgifter som omfattas av sekretess endast till skydd för huvudmannen. Det ankommer på överförmyndaren att som första instans pröva i vilken mån de handlingar som AA har begärt att få ta del av innehåller uppgifter av det sistnämnda slaget. Underinstansernas avgöranden ska därför upphävas och målet visas åter till överförmyndaren för fortsatt handläggning.

I avgörandet har deltagit justitieråden Henrik Jermsten, Kristina Ståhl, Kristina Svahn Starrsjö, Ulrik von Essen och Helena Rosén Andersson.

Föredragande har varit justitiesekreteraren Malin Karlsson.